

Józef Mandziuk

"Teologiczne idee polskich Kongresów Eucharystycznych", Ryszard Mroziuk, Wrocław 1996 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 5/1, 217-219

1998

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

znalazły się na kartach leksykonu. Wydaje mi się, że od początku należało zarzucić myśl uwzględnienia w *Słowniku* biogramów duchownych ewangelickich. Dlaczego? W dwóch ubiegłych stuleciach żyło na Śląsku tak wielu duchownych katolickich, związanych też z polską problematyką narodowościową, iż ich uwzględnienie dałoby w efekcie potężny tom. Pod koniec lat 70-tych opracowywałem na zamówienie Uniwersytetu Wrocławskiego biogramy śląskich księży utrakwistów, czyli władających językiem polskim i niemieckim. W kwerendzie archiwalnej spotkałem wiele postaci z XIX w., które moim zdaniem mogłyby znaleźć swoje miejsce w *Słowniku*. Problem ten dotyczy w jeszcze większej mierze powojennej archidiecezji wrocławskiej. Odnosi się wrażenie, że po wznowieniu prac nad *Słownikiem* w 1994 r. dobór postaci z grona duchowieństwa dolnośląskiego dokonano w pośpiechu, stąd jego niekompletność. Np. z całą pewnością na kartach Słownika powinni znaleźć się księża, uhonorowani przez *Polski Słownik Biograficzny*, jak Kazimierz Grzegorz Romaszkan (t. 31: 1989, s. 619), czy Antoni Reczuch, który został zakwalifikowany przez redakcję PSB, lecz ze względów cenzuralnych nie otrzymał opracowania. Może należałoby pomyśleć o tomie uzupełniającym? Wróć do duchownych ewangelickich. Sądzę, że powinni oni otrzymać osobne opracowanie słownikowe.

Druga sprawa dotyczy bibliografii przedmiotowej. Jest ona oczywiście wybiórcza, lecz powinna zawierać najważniejsze pozycje poświęcone danej postaci. Tymczasem pominięto opracowania wielu duchownych, którzy znaleźli się w poszczególnych tomach *Słownika polskich teologów katolickich*. Otrzymali oni tam w miarę pełną bibliografię podmiotową i przedmiotową. Natomiast autorzy prezentowanego *Słownika* odnotowywali nieraz małe drukowane wspomnienia, pomijając wielozupełne często artykuły leksykalne. Dotyczy to 22 postaci. Należało również uzupełnić bibliografię, a nie zatrzymywać się na roku, w którym artykuł został oddany do Wydawnictwa. Biografie księży zostały opracowane w oparciu o źródła archiwalne i literaturę. Rzecz zrozumiała, że poszczególne życiorysy zyskały na uwzględnieniu materiałów archiwalnych. Szkoda, że nie wszędzie podano sygnatury archiwaliów z poszczególnych archiwów, które byłyby wielce pomocne dla następnym badaczom.

Trzecia sprawa dotyczy rozmiarów poszczególnych biografii. Jest to zagadnienie bardzo ważne i trudne w opracowaniach leksykalnych. Należy przyjąć pewne zasady, do których autorzy nie zawsze się stosują. Tak jest i w recenzowanym *Słowniku*. Np. ks. Tomasz Reginek, który większość życia spędził w Stanach Zjednoczonych, otrzymał co do wielkości taki sam artykuł, jak ks. bp Wincency Urban, jeden z najwybitniejszych hierarchów w dziejach 1000-letniej diecezji wrocławskiej. Podobnie ks. Jan Piskorz, postać wielce kontrowersyjna, posiada dwa razy dłuższy artykuł od ks. bpa Andrzeja Wronki, zasłużonego sufragana wrocławskiego i wybitnego liturgisty.

Pomimo wymienionych zastrzeżeń, uważam *Słownik* za dzieło znakomite, stanowiące wielkie osiągnięcie w historiografii śląskiej. Z pewnością przyczyni się ono do znacznego rozszerzenia wiedzy o roli duchownych śląskich, twórców kultury w szerokim tego słowa znaczeniu. Można żywić nadzieję, że w przyszłości nastąpi kontynuacja tego dzieła z uwzględnieniem uwag recenzentów. Sądzę, że Profesor Mieczysław Pater jako redaktor i wielki zespół autorów *Słownika* swoim dziełem dobrze uczcili zbliżający się jubileusz 1000-lecia biskupstwa wrocławskiego.

Ks. Józef Mandziuk

Ks. Ryszard Mroziuk, *Teologiczne idee polskich Kongresów Eucharystycznych*. Wrocław 1996, ss. 217.

Z okazji 46 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego we Wrocławiu odbyły się różne sympozja naukowe, organizowane przez instytucje kościelne i świeckie, ukazały się publikacje w postaci książek, np. *Międzynarodowe Kongresy Eucharystycz-*

ne (Wrocław 1997), autorstwa ks. Jana F. Choroszego i ks. Zygmunta Jaroszka oraz artykułów, a także miały miejsce obrony prac dyplomowych o tematyce eucharystycznej. Uniwersytet Wrocławski wraz z Papieskim Fakultetem Teologicznym we Wrocławiu zorganizował w dniach 12–13 marca 1996 r. symposium na temat: *Eucharystia w dziejach Kościoła na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem Śląska*. Owoce tego spotkania naukowego zostały opublikowane w książce pt.: *W blasku Eucharystii*, pod redakcją Krystyna Matwijowskiego, profesora wrocławskiego i ks. Ignacego Deca, rektora PFT we Wrocławiu. Drugie symposium odbyło się w ramach Wrocławskich Dni Duszpasterskich w dniach 27–29 sierpnia 1996 r., a jego wiodący temat brzmiał: *Eucharystia i wolność – 46. Międzynarodowemu Kongresowi Eucharystycznemu naprzeciw*. Wykłady i konwersatoria tegoż symposium stały się komentarzem do przedkongresowego dokumentu: *Eucharystia i wolność. Podstawowe założenia 46. Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego* – Wrocław 1997. Ponadto w Opolu i Kamieniu Śląskim miało miejsce w dniach 5–6 marca 1997 r. symposium pt.: *Eucharystia w literaturze, muzyce i sztuce sakralnej*, zorganizowane przez Katedrę Liturgii Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego.

W ramach seminariów naukowych PFT we Wrocławiu powstały dwie prace doktorskie o tematyce eucharystycznej. Pierwszą pt.: *Życie sakramentalno-liturgiczne w diecezji wrocławskiej za rządów biskupa Sebastiana Rostocka (1664–1671)* napisał ks. Stanisław Chomiak pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Józefa Mandziuka, a drugą pt.: *Teologiczne idee polskich Kongresów Eucharystycznych* – ks. Ryszard Mroziuk, pod kierunkiem ks. doc. dra hab. Jerzego Lewandowskiego. Ta druga dysertacja jest przedmiotem niniejszego omówienia.

Autor, ks. dr Ryszard Mroziuk, jest proboszczem Polskiej Misji Katolickiej w Dortmundzie, która to placówka należy do największych w Niemczech. W 1997 r. dzięki staraniom proboszcza placówka otrzymała nowe centrum duszpasterskie z ogromnym kościołem dla Polaków i całym zapleczem w centrum miasta. Należy podkreślić pęd do nauki księży polskich, pracujących w Niemczech. W ostatnich latach stopień doktora uzyskali m.in. Ks. Kazimierz Kosicki, ks. Andrzej Majewski i ks. Ryszard Mroziuk, a kilku innych przygotowuje rozprawy doktorskie.

Problematyka prezentowanej książki dotyczy dwóch Krajowych Kongresów Eucharystycznych, jakie dotychczas odbyły się w Polsce, a mianowicie w 1930 r. w Poznaniu i w 1987 r. podczas III pielgrzymki Papieża–Polaka do Ojczyzny.

Autor dotarł do materiałów archiwalnych, znajdujących się w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu oraz przeanalizował przemówienia papieskie wygłoszone w czasie II Kongresu w Polsce. Ukazał problemy religijne, moralne, społeczne i narodowe, które były poruszane na tychże Kongresach oraz wypuklił ich znaczenie dla życia religijno-społecznego II i III Rzeczypospolitej. Ich efektem było pogłębienie pobożności eucharystycznej, prowadzącej do odbycia 46 Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego we Wrocławiu – mieście Maryi. Autor wykorzystał też literaturę przedmiotu, cytując polskich historyków i teologów, zajmujących się interesującą Go problematyką.

Recenzowana książka składa się z trzech rozdziałów (a nie części). W rozdziale pierwszym Autor przedstawił po raz pierwszy w takim wymiarze założenia, problemy i kierunku refleksji teologicznej I Kongresu w Poznaniu. Oparł się na materiałach z posiedzeń komisji przygotowujących Kongres, zarządzeniach, przemówieniach i referatach kongresowych. Jego zdaniem w 1930 r. stawiano na przeżycia masowe, dla pogłębienia wiary poprzez radośniejsze świętowanie Eucharystii w dużych wspólnotach i rozbudzenie ruchów religijnych związanych z życiem Kościoła. Sama refleksja teologiczna stała na przeciętnym poziomie, a popularne komentarze były skierowane do ludzi o niskim wykształceniu teologicznym. Autor w prezentacji najważniejszych myśli tego Kongresu kierował się kryterium antropologiczno-teologicznym, wydobywając przede wszystkim to, co dotyczyło relacji Eucharystia – osoba – wspólnota. W swoich rozważaniach zwrócił przede wszystkim uwagę na Eucharystię jako rzeczywistość sakramentalną i liturgiczną w osobie i we wspólnocie.

W rozdziale drugim ks. Mroziuk skupił uwagę na II Krajowym Kongresie Eucharystycznym, który w części miał być podsumowaniem zmian zachodzących w Kościele polskim po Soborze Watykańskim II. Kongres ten – zdaniem Autora – miał też odpowiedzieć na pytanie, co należy robić dalej dla wewnętrznej odnowy i pogłębienia świadomości religijnej w świetle Eucharystii. Homilie papieskie na poszczególnych stacjach Kongresu, który rzeczywiście był ogólnopolski, prowadziły do ukazania Polakom „nowej ewangelizacji”. Autor zaprezentował teologię Eucharystii w nauczaniu papieskim i skonfrontował ją z dwiema perspektywami interpretacyjnymi: chrystologiczną i mariologiczną. Ponadto pokusił się o antropologiczną analizę Eucharystii w perspektywie miłości – „Do końca ich umiłował” (J 13,1) i „Ku wolności wyswobodził nas Chrystus” (Ga 5,1).

Rozdział trzeci rozprawy został poświęcony zadaniom pastoralnym w krzewieniu życia eucharystycznego w rodzinach, środowisku ludzi pracy, w różnych kręgach elit społecznych, naukowców, twórców kultury i osób duchownych. Autor podjął próbę zidentyfikowania głównych idei Kongresów Eucharystycznych w Polsce w perspektywie pastoralnej, odnosząc je do nauczania Jana Pawła II. Całość problematyki sprowadził do trzech zagadnień: rodziny, pracy i osobowości. Usiłował podać pewne różnice omawianych zagadnień przez uczestników I i II Kongresu. Doszedł do wniosku, że nauczanie I Kongresu było bardziej nastawione na formułowanie przestróg, a nauczanie II Kongresu szło w kierunku formułowania pozytywnych propozycji.

Ks. dr Mroziuk, jak znawca zaprezentowanego zagadnienia, wysunął pewne propozycje badawcze dotyczące takich tematów, jak Eucharystia a teologiczna miłość i wolność, Eucharystia a rodzina, Eucharystia a wychowanie w rodzinie, Eucharystia a osoba i wspólnota, Eucharystia a sekularyzacja życia współczesnego.

Książka, wydana przez PFT we Wrocławiu, w serii rozpraw naukowych, stanowi pierwszą próbę oceny obydwóch Kongresów Eucharystycznych w Polsce i z pewnością stanie się zachętą do podejmowania przez teologów, a także i historyków, dalszych prac analitycznych, dotyczących znaczenia kultu Eucharystii w życiu Kościoła.

Ks. Józef Mandziuk

Ks. Stanisław Kowalczyk, *Liberalizm i jego filozofia*. Katowice 1995, ss. 223.

Współczesną scenę polityczną charakteryzuje wielość ścierania się różnorodnych orientacji w sferze myśli społecznej. Do najbardziej znaczących w tym zagadnieniu zaliczyć należy problematykę liberalizmu. Nurt ten pojawił się w wieku XVII i XVIII, a w następnych stuleciach zdominował dzieje Europy i świata. Ostatnie 200 lat to nieustanny konflikt pomiędzy liberalnym kapitalizmem, a marksistowskim socjalizmem. Społeczna nauka Kościoła dostrzega mankamenty obu tych kierunków, poszukując jednocześnie rozwiązań respektujących wolność człowieka i narodów, sprawiedliwość i miłość społeczną.

Pozycja ks. Stanisława Kowalczyka pt. *Liberalizm i jego filozofia* stara się odpowiedzieć na pytanie, czy liberalizm – i jaki – jest zgodny z podstawowymi zasadami chrześcijaństwa? Praca ta składa się z dwóch części: historycznej i systematycznej, które wzajemnie się dopełniają. W pierwszej części autor koncentruje swoje refleksje na pojęciach i formach liberalizmu oraz jego podstawowych źródłach. Dochodzi do wniosku, że trudno jest jednoznacznie zdefiniować to pojęcie, zwłaszcza w odniesieniu do różnych sektorów ludzkiego życia indywidualnego i społecznego. Najczęściej spotykanymi formami (typami) liberalizmu są: liberalizm ekonomiczny, filozoficzny, polityczny, aksjologiczny i religijny. Owa różnorodność liberalizmu nie wyklucza jednak istnienia cech wspólnych, które przynależą do jego istoty, a są nimi: afirmacja absolutnego charakteru praw człowieka oraz przekonanie, iż granice